

Apèndix 1: Conveni feudal de l'abat

Convent feudal de l'abat de Sant Feliu amb els Hostoles

Signat el dia 13 de les Calendes d'octubre de l'any 1078, en temps del comte Ramon Berenguer II "Cap d'Estopes" (figura 49). A.C.A. Pergamins de Ramon Berenguer II.

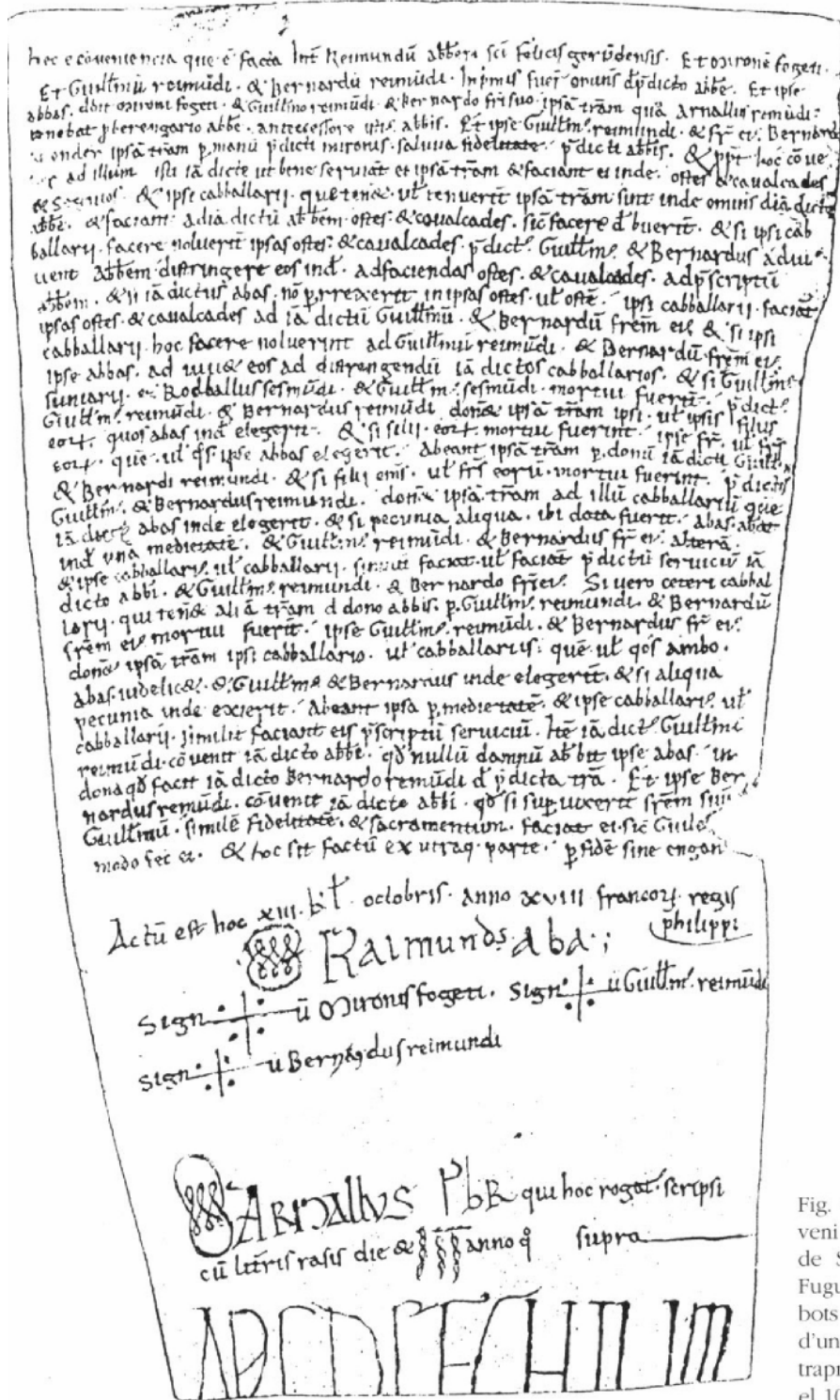

Fig. 49. Pergamí. Conueni feudal entre l'abat de Sant Feliu i Miró Fuguet i els seus nebots per la donació d'unes terres en contraprestació de serveis el 1078.

Es tracta d'un conveni o pacte feudal de Ramon, abat de Sant Feliu de Girona, amb Miró Foguet i els seus nebots Guillem Ramon i Bernat. Aquests eren membres d'una branca segona de la família Hostoles, que governava la vall del mateix nom, a més d'altres possessions, i eren membres importants del seguici comtal.

Miró era germà de Ramon d'Hostoles, pare dels esmentats Guillem Ramon i Bernat, que tenia la parròquia de Sant Pere de Vilamajor en feu comtal. El seu nebot, l'esmentat Guillem Ramon, va fer una carrera política espectacular, car fou senescal (cap militar) dels comtes Ramon Berenguer I "el Vell", i també dels seus descendents, Ramon Berenguer II i Ramon Berenguer III.

El conveni explica com l'abat de Sant Feliu donà als Hostoles les terres que abans havien estat d'Arnau Ramon, germà dels nebots esmentats i senyor del castell de Sobreportes, que havia fet testament l'any 1066. Arnau havia estat un dels grans membres de la noblesa gironina, i participà en els grans convenis amb els comtes Ramon Berenguer I i Almodis, als quals jurà fidelitat pels seus castells de Sobreportes i Estela. A més havia rebut altres feus del difunt abat Berenguer de Sant Feliu, i ara el nou abat confirmava la possessió dels feus en mans del seu oncle i germans.

Els feus consistien en unes terres, no situades geogràficament pel conveni, però el més interessant rau en les obligacions que comportava la donació. Miró Foguet i els seus nebots, juntament amb els cavallers ("*militēs*") que els tenien per ells (subinfeudats), havien de fer serveis d'host i cavalcada (serveis militars) per a l'abat. A més aquest, com a senyor eminent, assenyalava l'ordre en què s'heretarien dites terres a la mort dels successius tenidors. Finalment els Hostoles prometien fer sempre a l'abat la fidelitat i sagrament que li eren deguts.

D'aquesta manera podem veure com s'articulava la xarxa de relacions feudals que lligava les grans institucions eclesiàstiques amb les nissagues de la noblesa i la munió de guerrers al seu servei. L'abat cedia terres (amb els seus drets i rendes) a una gran família, amb la qual es lligava en aliança política i militar. Per la seva banda els Hostoles subinfeudaven aquestes possessions a cavallers de la seva confiança, o amb els quals volien establir lligams més estrets, augmentant, d'aquesta manera, la seva xarxa de dependents i el nombre d'homes i armes al seu servei.

Apèndix 2: Els Sitjar i els Sunyer

I. Els Sitjar

Intentar seguir el desenvolupament d'una genealogia familiar dels segles XI i XII és una tasca difícil, perquè els documents necessaris que podem reunir per configurar-la no són suficients. De totes maneres, els que coneixem aporten prou informació per seguir, a grans trets, el desenvolupament d'algunes famílies gironines durant la primera època feudal, especialment algunes de molt relacionades amb el burg de Sant Feliu, com ara la família Sitjar.

És entre 1148 i 1165 quan, de forma sobtada, quatre importants documents fan constar referències a la família Sitjar. Apareixen com una família molt rellevant i ben implantada a Girona, i per això ja plantegen un primer problema: no coneixem el seu origen, no sabem on havien vingut. Hi ha clues possibilitats: la primera és que fossin una família acabada, que havia fet diners en el camp durant els segles IX-XI; la segona, i més probable, és que haguessin obtingut grans beneficis a l'ombra d'una família noble, enriquida durant la revolta feudal del segle XI, que els va promoure. Tot això sense descartar una altra hipòtesi: que la promoció fos feta dins els estaments eclesiàstics de la Seu de Girona.

Hem de situar-nos a l'any 1148, en ple procés urbanístic del burg de Sant Feliu, que en aquells anys era en gran part alou de la Seu. El dia 28 de juny, Joan de Sitjar (*Cigar*), per consell d'Arnau Joan, sagristà de la Seu i parent, empenyorà a Berenguer Pere la casa que tenia clavant l'església de Sant Feliu, "en el lloc dit Sitjar", per 200 sous en moneda de Girona (1). Anys més tard, el 5 de març de 1194, el mateix Joan de Sitjar donà al seu parent, el clergue Pere Arnau, la meitat dels censos i serveis que tenia en feu pel seu oncle, el dit Arnau Joan, en el burg situat a la riba del Galligants, on a més cobrava tots els usatges de consuetud (com era costum) (2). El 12 de juliol de 1165 retornà a la Seu de Girona, en mans del bisbe Guillem, la donació que havia rebut d'Arnau Joan, i va rebre en compensació 100 sous en moneda de Girona (3).

Si refem totes aquestes operacions veurem com era de complex el món feudal on es desenvolupaven, i que són un clar exponent de com la família Sitjar ja estava plenament identificada amb els afers del sistema feudal. De la documentació es desprèn que a final del segle XI i començament del XII el bisbe de Girona va començar a promoure la infeudació dels alous que tenia al voltant de Girona. En aquest cas, es tractava de terres al nord de la ciutat, prop del Galligants, que el bisbe havia establert a Arnau Joan, clergue i sagristà de Sant Feliu, des de l'any 1110, i que aquest havia subestablert al seu nebot Joan de Sitjar uns anys després.

Es tractava d'una important porció de terreny a la riba del Galligants, en part ja edificada, al costat d'horts on hi havia establerts diferents tenidors que pagaven a Joan de Sitjar censos, usatges i serveis feudals que no eren especificats. Es tractava d'una propietat important, amb una estructura feudal ben delimitada (bisbe - Joan sagristà - Joan de Sitjar - tenidors subestablerts en les cases i horts). L'any 1165 Joan de Sitjar va fer donació al seu cosí Pere Arnau de la meitat dels drets; el mateix any va retornar al bisbe la seva meitat, i va rebre a canvi 100 sous (4).

Simultàniament a Joan de Sitjar, apareix en aquesta època (1148-1168) un altre Sitjar, de nom Berenguer, del qual coneixem dos fets significatius. Primer apareix com a signant d'un document comtal el dia 7 dels *idus* d'agost de 1160, en què el comte de Barcelona donà a Pere de Balma terres situades al sud de la ciutat, en l'Areny de l'Onyar, a condició que hi establís el mercat general amb una ordenació proposada pel mateix

comte. Es tractava d'una operació decisiva per a la ciutat, com era la reglamentació d'un mercat existent, posat sota custòdia i defensa comtal. El document fou signat pel comte Ramon Berenguer IV, pel bisbe de Girona, i per nobles gironins com Ramon de Gironella –vicari comtal pel mateix castell–, Arnau de Llers, Ramon de Vilademuls, Bertran de Castellet i Berenguer de Sitjar, entre altres dignataris (5).

L'altre fet significatiu es va produir també el mateix any 1160. El 16 de les calendes de novembre, l'arquebisbe Bernat de Tarragona, actuant com a sagristà de la Seu de Girona, donà a Berenguer –"que anomenen Sitjar"– la coromina situada en el pla de Girona, en l'honor de la Sagristia de la Seu, amb la condició que havia de donar el quart dels explets, delmes i primícies i cada any un porc "canonical" que valgués 4 sous en moneda de Girona; a més el donador va rebre 100 sous (6). Aquest va ser l'origen de la *domus* de Sitjar del pla de Salt, on els anys següents els Sitjar edificaren una casa forta que, convertida després en mas, avui encara conserva el mateix nom. Això vol dir que els Sitjar adquiriren la coromina de Salt quan ja estaven establerts a Girona, i concretament al burg de Sant Feliu, des de temps anteriors.

En el transcurs del darrer quart del segle XII, des de 1178 endavant, trobem dos personatges de la família Sitjar plenament integrats en el règim feudal, del qual van obtenir grans increments de patrimoni.

El 23 de febrer de 1179 (7) Guillem Arnau de Sitjar ("*Ciario*") i la seva esposa Beatriu empenyoraren a Pere de Taialà i la seva esposa Adelaida els molins de Domeny que tenien pel bisbe de Girona, pel preu de 27 morabatins mercaders. L'any següent, a 2 de les calendes de febrer de 1180, Miró, senyor del castell i la senyoria d'Hostoles (Garrotxa), donà en feu a Berenguer de Sitjar, a títol de benefici i de forma íntegra, la dècima del terme de Campdorà amb tots els seus drets, a condició que prestes, en concepte de feu i benefici, serveis d'host quan el senyor d'Hostoles hagués de participar en expedicions militars a *Ispania* (terra musulmana), i a més li pagues 130 sous en moneda de Barcelona (8). Per tant, Berenguer de Sitjar, que pot ser el mateix signant de la donació comtal del mercat l'any 1160, tenia feus pel senyor d'Hostoles –a qui prometé fidelitat segons els principis feudals–, com ara la dècima de Campdorà, de la qual els Sitjar obtingueren bons beneficis.

Aquest mateix Berenguer també signà un document de l'any 1183 (9), a títol d'advocat del comte-rei Alfons I, en un plet contra Bernat de Penella, i el 1184, junt amb els seus fills Bernat i Berenguer, va rebre la donació d'una feixa a Salt per part del monestir de Sant Daniel (10). L'any 1195 va vendre a Guillem Arnau –que podria ser el seu germà, ja esmentat– la meitat per indivís de les terres, vinyes i boscos que tenia en el indret de Vall Bascona (vall de Sant Daniel), a tocar el camí que anava a la Vall Profunda (cap als Angels), i que afrontava amb terres de jueus. El preu que va pagar va ser de 80 lliures de Barcelona; xifra força considerable que pot donar una idea de l'extensa propietat que tenien els Sitjar a la vall de Sant Daniel.

A la darreria del segle XII, l'any 1197, l'esmentat Guillem Arnau de Sitjar va morir. Probablement fou un personatge més important del que deixen veure els tres documents que ens en parlen, ja que fou sebollit en un sarcòfag de pedra que representa dos àngels sobre un cel estrellat i sostenint una estrella; en el centre figura l'anyell immaculat, segons descripció feta per Josep Puig i Cadafalch (11). El fet de l'enterrament en un sarcòfag de tanta qualitat es més rellevant perquè encara el trobem avui dia, al costat de la porta sud de l'església de Sant Feliu de Girona. La inscripció que hi figura diu (traduïda del llatí), "En l'any del Senyor de 1197 a les nones de juny morí Guillem Arnau de Sitjar (*Ciario*) i l'any del Senyor de 1214 a set de les calendes de Setembre morí Arnaleta filla seva i esposa d'Arnau Estruch (*Strucionis*)" (figura 50).

Fig. 50. Sarcòfag de Guillem Arnau de Sitjar.

Tornem a trobar l'esmentat Berenguer de Sitjar el primer de novembre de 1199; amb Bernat Estruch van empenyorar a Ramon de Peratallada i la seva esposa Elisenda el castell de Palagret, situat a Celrà, pel preu de 2.000 auris malequins d'or fi i de bon pes (12). Foren testimonis de l'operació Berenguer de Bellmirall, Arnau de Sobreportes i Ramon de Gironella, entre altres. Aquesta era una operació important, car significava entrar a invertir en patrimonis rurals, i això demanava estar en una posició social dominant i en possessió de castells.

El 9 de gener de 1201 Berenguer de Sitjar comprà a Arnau Arbert de Medinyà una quarta part del delme de Vilobí pel preu de 2.100 sous en moneda de Barcelona (13). El 'senyor de Montagut lloà i confirmà l'operació anterior i cobrà 300 sous. També el 22 cte novembre de 1205 va enfranquir Arnau, fill de Cervià de Raset, amb el seu "cos, prole i béns mobles i immobles"; per aquesta absolució va cobrar 20 sous de Barcelona (14); va signar el document junt amb la seva esposa Burda. Es tractava d'una absolució d'un home de remença; així doncs, Berenguer de Sitjar aplicava als masos de la seva propietat els mals usos, igual que qualsevol altre senyor. Els pagesos havien entrat en una clara situació de servitud.

Abans de 1214, Berenguer de Sitjar va fer donació testamentària al seu fill Berenguer (15) de tota la dècima que tenia en la parròquia de Santa Eulàlia Sacosta i de tot el que posseïa als castells de Palagret i la Tallada, amb les seves pertinences, i tots els drets que tenia a la parròquia de Sant Feliu de Celrà, excepte unes penyores que tenia per la seva esposa Burda. També donà al seu fill tot el que posseïa a les parròquies de Sant Pere de Julià, Sant Martí Vell, Sant Esteve de Bordils, Sant Vicenç de Ruplà, Sant Julià de Llabià, Sant Julià de Verges, Sant Vicenç de Viladasens, Sant Martí de Felines i Sant Genís de Cervià. Es tracta d'un testament que palesava l'interès dels Sitjar per les inversions en el

món rural i que demostrava fins a quin punt havien acumulat a començament del segle XIII un considerable patrimoni on no mancaven els masos servils.

Però no era només al camp on es desenvolupava la seva actuació econòmica; també ho feien a la ciutat de Girona, on el 6 de juny de 1217 Bernat de Sitjar establí Ramon Mercader i Geronès Pedrer les cases que tenia a tocar el pont vell en l'areny de Girona, cobrant 260 sous d'entrada i un cens anyal de dos morabatins d'or, dits de Barba-roja. En aquest lloc, on actualment hi ha la Fontana d'Or, Bernat de Sitjar hi tenia un grup de cases (16). Pocs anys després, el 1220, Pere de Sant Celoni i Ramon Albareda amb els seus germans confirmaren aquests establiments i concediren a Bernat un obrador que Guillem de Fàbregues vengué al seu pare, dit també Bernat, així com les cases que Astruga i la seva filla li havien venut, confirmant així els establiments fets a Astruga, Geronès Pedrer i Ramon Mercader uns anys abans (17).

L'any 1230, Berenguer de Sitjar i la seva esposa Berenguera donaren a Arnau Coch un molí *bucherium* al riu Ter, seguint la tradició passada i futura de traficar en el sector moliner (18). El 12 de desembre de 1243 Bernat de Sitjar va fer testament i escollí sepultura al monestir de Sant Daniel. Era home de gran fortuna personal, com podem veure per les nombroses deixes que va fer. Va donar al monestir de Sant Daniel els dos molins que tenia a Pedret i les cases que havia comprat a Arnau de Bescanó, que estaven al costat de la muralla de la ciutat, juntament amb la torre de Montoliu; a la canònica de la Seu els dos monars que tenia al riu Ter, prop de Sant Pere; a la seva esposa Saurina tots els honors que tenia dins els termes de Passaturis, la riba del Ter, l'església de Fornells i el coll d'Aiguaviva, i els que tenia a les parròquies de Canet, Montcal, Cartellà i Sant Medir; i al seu nebot Andreu la *domum* del pla, dita de Sitjar (el mas Sitjar), tot el que tenia entre Passaturis superior, el coll d'Aiguaviva i la riba del Ter fins a Fornells, *l'estalium* (casa forta o de cavaller) de Vallnegra que tenia pel senyor d'Hostoles, els censos que tenia en l'Areny de Girona, en l'hort d'Algivira i els honors que tenia a Sarrià i els feus d'Estanyol (19).

El febrer de 1249, Hug, senyor de Cervià, encomanà a Berenguer de Sitjar el castell i força de Juià amb tot l'honor cultivat i erm, amb la condició que aquest fes homenatge de fidelitat ('solidància') tant a ell com als seus successors, i també una alberga, segons era costum, i que aportés una bèstia quan fos convocat a host (20). El 1251 Berenguer deixava en testament a la seva filla Berenguera, monja de Sant Daniel, un mas a Raset; a l'altra filla, Saurina, el delme ja esmentat de Campdorà; a la seva esposa, el castell de Palagret en violari i béns situats a Viladasens, Juià i Celrà; i al seu cosí Berenguer, un mas a Bordils (21). A més, disposava que després de la mort de mare i filla els bens es destinessin a almoines administrades pel bisbe de Girona i l'abat de Sant Pere de Galligants. L'any 1266 Bernat de Sitjar es casà amb Caterina Renall, el pare de la qual havia adquirit el castell de Campdorà i havia disposat que Caterina actués com a senyora del castell durant la seva vida (22).

L'any 1292 trobem un Berenguer de Sitjar casat amb Berenguera de Palagret; tenien una filla de nom Saurina, coneguda com Saurina de Torrent pel seu casament amb Berenguer de Torrent (23). En el seu testament, redactat l'any 1294, Saurina pregava a Ponç d'Urtx, sagristà de la Seu, que tingués el castell de Palagret després de la seva mort, a niés de fer l'ordenació de les rendes amb consell del bisbe de Girona, l'abat de Sant Pere de Galligants i el guardià de framenors de Girona; aquest repartiment originà moltes dificultats i no se solucionà fins a l'any 1351 (24).

El 1296 la família Sitjar havia emparentat amb els Estruch, i havia organitzat el casament de Berenguer amb Estruceta; aleshores Martí de Sitjar, ciutadà de Girona, era síndic i procurador de la Universitat de Girona (25), i el 1310 va vendre terres a Salt (26).

L'any 1315 el seu fill Ramon, juntament amb dos altres ciutadans de Girona, comprà rèdits de molins al Monar del Mercadal de Girona, i reconegueren al sagristà segon de la Seu el cleute de 10 lliures barcelonines per la dècima del graner del Mercadal (27). Martí també figura l'any 1315 com a jurat de la ciutat en el privilegi concedit pel rei Jaume II als habitants de Girona i els seus suburbis, que donava franquesa de tota lleu- (la, peatge i bovatge en tota la terra del seu domini: Catalunya, Aragó i València (28).

En arribar al segle XIV podem veure el gran prestigi polític i la poderosa situació econòmica de la família Sitjar, que de fet va arribar a controlar un ciels patrimonis més considerables de la ciutat de Girona. De 1323 fins a 1395, els Sitjar, mitjançant Ramon, fill de Ramon i Margarida, i Bernat, casat amb Caterina Renall, ocuparen durant dotze triennis (és a dir 36 anys) càrrecs de jurats de la mà major de la ciutat, situació ben descrita per l'estudi de Christian Guilleré (29). El 1351 Ramon, fill, va ser nomenat batlle reial de Girona (30).

L'any 1415 Bernat de Sitjar, hereu del seu pare Berenguer, era senyor de la *domus* o honor de Sitjar, a la parròquia de Salt. Va fer cinc establiments en emfiteusi en unes terres que el mateix anomenava *magna possessio*, en l'honor de Sitjar. Pels establiments se li havien de pagar 3 mitgeres de forment, a situar en la casa-habitació que tenia en la ciutat de Girona (l'actual Fontana d'Or) (31).

Intentant fer un breu resum de tot el que hem dit fins ara, és molt probable que els Sitjar prestessin bons serveis a la poderosa família aristocràtica dels Hostoles, al llarg o al final del període feudal més violent (1030-1060). Els Hostoles estaven molt vinculats a la cort dels comtes de Barcelona durant el segle XI i tingueren interessos a Girona, on Guillem Ramon d'Hostoles, senescal dels comtes, fou senyor dels castells i feus de Sobrepotes, a la ciutat de Girona (32). En feu dels senyors d'Hostoles, els Sitjar tenien *l'estallium* de Vallnegra, prop de Girona, i en el segle XII obtingueren també el feu del delme de Campdorà pels mateixos senyors (33). Tampoc no hem d'oblidar que tingueren importants personalitats d'església a la Seu de Girona, com va ser el cas d'Arnau Ramon, sagristà l'any 1154, que establí Joan de Sitjar en un important feu de cases i terres al burg de Sant Feliu, a tocar el riu Galligants.

Durant els segles XII i XIII la família apareix dividida en dues branques poderoses, que van anar configurant la seva existència en una mena d'especialització patrimonial. Una està representada per Berenguer, que testà entre 1199 i 1214 i deixà al seu fill Berenguer la dècima de la parròquia de Santa Eulàlia Sacosta i el castell i honor de Palagret, a més d'un gran patrimoni en masos i drets a les parròquies de Juià, Sant Martí Vell, Bordils, Ruplà, Verges, Viladesens, Felines i Cervià, amb un gran nombre de masos servils (de remences). L'altra branca està representada pel testament de Bernat de Sitjar, atorgat el 1243, que deixava al seu nebot Ramon Andreu la gran possessió dels Sitjar a Salt, el *stallium* o casa forta de Vallnegra que tenia pels Hostoles, els honors de Sarrià, censos i cases a Girona i feus a Estanyol. L'esposa, Saurina, va rebre béns a les parròquies de Canet, Montcal i Cartellà.

Aquest nombrós patrimoni provenia de les inversions fetes per la família i de les aportacions patrimonials, ja que els Sitjar apareixen emparentats amb poderoses famílies com els Palagret, els Renall –que els aportaren, mitjançant el casament de Bernat amb Caterina Renall, el castell de Campdorà–, els Estruch de Girona –que disposaven de molts béns urbans–, els Rafart i els Banyoles...; socialment i patrimonial, els Sitjar se situaven com una de les primeres famílies ciutadanes (si no la principal).

Des del punt de vista polític, també la seva actuació va ser rellevant. Iniciada vers 1291 per Martí I de Sitjar, que fou síndic i procurador de la Universitat de Girona, en una gestió de protesta davant el batlle general de Catalunya, que volia exigir el pagament del

bovatge a la ciutat, va ser continuada per l'alta representació com a jurats en el govern de Girona d'altres membres de la família: Ramon, fill de Martí de Sitjar, va ocupar cinc vegades el càrrec; 6 vegades ho va fer Bernat, el fill de Ramon; i un cop Bernat, dit el Jove. L'any 1351 Ramon figurava com a jurat i batlle reial (34).

També cal remarcar una activitat per la qual la família Sitjar expressà una important dedicació: l'activitat molinera, present al llarg de tota la seva història. Hem vist com el 1179 Guillem Arnau tenia molins a Domeny; l'any 1230 Berenguer i la seva esposa donaren a Arnau Coch la meitat (de les rendes o "explets") d'un molí *bucherium* que tenien en el riu Ter. En el seu testament de 1243, Bernat deixava al monestir de Sant Daniel clos molins a Pedret, i a la canònica de la Seu dos monars en el mateix Ter, prop de Sant Pere. L'any 1315 Ramon de Sitjar i Ramon Andreu, ambdós ciutadans de Girona, compraren rèdits (rendes) en el monar del Mercadal, i van reconèixer deure al sagristà segon de la Seu deu lliures de Barcelona per raó de la dècima del graner reial de dit monar; i el mateix any Martí de Sitjar comprà un molí a Tomàs Llorens de Salt. El 1335 Pere el Cerimoniós donà llicència a Ramon de Sitjar per establir dos molins bladers a Salt. El 1453 Bernat de Sitjar obtingué el domini útil de tota la sèquia Monar, i encara el 1535 Miquel de Sitjar tenia un grup de molins a la mateixa sèquia, al Mercadal.

Juntament amb altres ciutadans de Girona com els Vendrell, Bernat Margarit, Francesc de Cruïlles o Bernat Sarriera, hem de considerar-los com els pioners d'una incipient protoindustrialització de l'activitat molinera, encara que fos en un temps tan reculat com el segle XVI.

No volem finalitzar aquest breu recorregut per la nissaga dels Sitjar sense fer esment d'una nova faceta d'aquesta família. L'any 1444 hom esmenta que Bernat de Sitjar, domiciliat a Girona i casat amb Elionor, exercia la funció de militar (noble). Potser noves dades, encara inèdites, revelarien aquesta condició en altres Sitjar anteriors al segle XV (35).

2. Els Sunyer

L'any 1062, tot just acabada la primera revolta feudal i quan els comtes de Barcelona, Ramon Berenguer i Almodis, es proposaven controlar el nou ordre establert, apareix documentat un clergue de la Seu de Santa Maria de Girona de nom Guillem i de cognom Sunyer, a qui els canonges de la Seu donaren el presbiteriat de la parròquia de Corts. Signaren el document Bernat i Ramon Sunyer, germans del dit Guillem, els quals dos anys més tard, el 1064, compraren als esposos Renat i Quíxol un alou situat també a la parròquia de Sant Julià de Corts (36).

L'any 1062 el bisbe Berenguer de Girona va deixar a la canònica de la Seu el forn episcopal amb tots els censos i serveis que tenia. El forn estava situat a l'alou de Santa Maria (burg de Sant Feliu), prop de les cases d'Adals i Martí Aule i d'una plaça; signaven el document un Guillem Sunyer levita (esmentat més amunt) i un altre Guillem Sunyer "qui est iudex" (37).

Encara disposem de més dades sobre els mencionats germans: el dia 7 d'octubre de 1075 Bernat i Ramon figuraven en el testament sacramental de Bernat, bisbe de Carcassona, que deixà al dit Bernat Sunyer un alou no determinat. Bernat, Ramon i Guillem Sunyer constaven com a testimonis en les condicions exigides pels testaments sacramentals, i tornaren a signar el document a 2 de les calendes del febrer de 1075 (38). L'any 1078 Guillem Sunyer (probablement el levita) tenia terres a l'Horta dita de Sobreportes (sota la Torre Gironella); així constava en la donació d'un feu que l'abat de Sant Feliu lliurà a Miró Foguet d'Hostoles i als seus germans. El document atorgat per

l'abat era un conveni feudal amb els germans Miró Foguet, Guillem Ramon i Arbert d'Hostoles, pel qual feia cessió als feudataris d'unes terres que abans havia tingut Arnau Ramon, senyor del castell de Sobreportes de Girona. La cessió es feia a canvi de serveis d'host i cavalcada que Miró Foguet havia de prestar a l'abat. Una part de les terres donades estaven en possessió de Guillem Sunyer (39).

Sembla, per tant, que a la segona meitat del segle XI la família Sunyer estava ben assentada a Girona, i no és gens arriscat situar l'habitatge d'un dels seus membres a l'alou de Santa Maria i burg de Sant Feliu, fora murs de la ciutat. Aleshores ja eren gent molt important, pel que podem veure. La seva relació amb l'Església de Girona era evident, i no ens sorprendria gens que en el futur la investigació pogués determinar el seu origen i lligar-lo amb el llinatge de Sunyer Llobet, que fou senyor de Cervià i tenia una mansió amb torre a la muralla de Girona; aquesta torre portava aparellats feus comtals i episcopals, fet que ens permet suposar la seva localització en el mur nord de la ciutat (40). És una hipòtesi, i ara com ara res no ens en permet confirmar-la.

Fins a final del segle XI, la documentació pel que fa als Sunyer es més aviat escassa. L'any 1089 el testament de Dalmau Vidal feia una deixa a Pere Sunyer, i el 1096 Guillem Sunyer, levita i clergue de la Seu, donà a l'Església de Girona un alou a Sant Julià de Corts (41).

Pere Sunyer apareix esmentat nou vegades en documents compresos entre 1104 i 1131. Però hi figura només com a testimoni en escriptures relacionades amb vendes, donacions i establiments de cases i horts en el burg de Sant Feliu. De totes maneres, n'hi ha una datada el 25 de febrer de 1111 per la qual la senyora Em, dita Roca, venia a Pere Sunyer i la seva esposa Esquiveta la casa on vivia en l'alou de Santa Maria i burg de Sant Feliu, pel preu d'una lliura de plata (42),

Passats uns anys i en plena evolució urbana, el 29 de juliol de 1134, l'abat Berenguer de Sant Feliu signa, com a senyor eminent, la venda feta a Arnau Sunyer de dues cases situades en l'alou de Sant Feliu, que havien estat del clergue Arnau Gombau i aquest havia llegat a Pere Sunyer a cens anyal d'un porc canonical. Aquestes cases, lloades per l'abat a Arnau Sunyer i rebudes del seu parent Pere Sunyer, estaven situades *in vico Talliata* (l'actual pujada de la Llebre), al sud de la muralla vella de Girona. Per tant, Sant Feliu posseïa, a més del seu alou en el burg del mateix nom, altres terres al sud de la ciutat, en la futura Vilanova, i que més endavant administrà la Pabordia de Juny de l'església de Sant Feliu (43).

Entre 1151 i 1159, Guillem Sunyer va jurar fidelitat al bisbe de Girona i va fer aliança amb ell contra tots els seus enemics, i li prometé defensar-lo excepte contra el vescomte de Cardona, senyor eminent del castell de Gironella. També li prometé facilitar-li l'accés al castell de Celrà, que tenia per aquells anys el seu nebot Balluí (44).

Fins a l'any 1196 no trobem un altre Guillem Sunyer; aquest va vendre a Pere Isarn una vinya situada a la Roca Pediculosa per 500 sous de moneda barcelonesa de tern. L'any següent Guillem i el seu germà Arnau es disputaren els béns llegats per la seva mare; Arnau reconegué al seu germà drets sobre les cases que tenia en el burg de Sant Feliu, annexos als Banys i al forn del Burg, una vinya a Montoriol i un hort a Figueroles. Per la seva part Guillem definia a Arnau la casa on aquest habitava, un camp a Salt i un hort a l'horta de Sobreportes (45).

La casa que Guillem Sunyer habitava en el burg de Sant Feliu, i altres béns situats al costat dels Banys, donaren lloc a un contenciós amb el bisbe l'any 1222. Es va resoldre amb un arbitratge: el bisbe pagaria a Sunyer pels fruits i rendes produïts i aquest tindria perpètuament els béns pel bisbe, a qui pagaria un cens anyal d'un parell de capons, i tindrien en comú els terços, lluïsmes i drets d'establiment (46).

Al començament d'aquesta època –ens referim a l'any 1228– es produí una unió d'interessos econòmics entre Guillem Sunyer i Ramon de Bas, abat de Sant Feliu. Aquest lloà a Ramon Calvet i Guillem Sunyer tota l'horta d'Algevira (entre l'actual carrer de Figueroles i la Devesa) que tenien per indivís i per l'església de Sant Feliu, a la qual haurien de donar cada any, per les calendes de juny, un cens de 5 sous barcelonesos de bona moneda de quatern. Aquella zona devia estar plena d'aigualleixos per la seva proximitat amb el Ter, que devia inundar-la tot sovint (47).

Els Sunyer tingueren sempre cura de mantenir la seva influència en institucions de govern com la Cort Reial. Així, l'any 1260 Guillem Sunyer, que era batlle de Girona pel rei, donà llicència a Ramon de Sant Jaume, cabiscol de Sant Feliu, per cobrir un carrer que passava entre la seva casa i la de Jaume Hospital, per tal de fer-hi habitació. Una batllia reial era una bona font d'ingressos, especialment quan administrava una ciutat corn Girona, que en aquells moments experimentava un bon creixement. Guillem fou batlle durant un trienni, perquè encara el trobem l'any 1262 concedint a Bernat Salomó, jueu de Barcelona, unes taules a la plaça de l'Areny clavant les Pescateries, que havia concedit anteriorment Pere de Castellaciol, antic batlle i aleshores veguer de Barcelona. L'any 1278 la filla de Guillem, Maria, i la seva mare Ramona, totes dues del burg de Sant Feliu, van vendre un camp en el pla de Domeny per 280 sous de Barcelona. També podem esmentar un possible parent dels anteriors, Andreu Sunyer, que als idus de març de 1284 va rebre de Guillem de Planes, paborde de Juny de Sant Feliu, la lloació per unes cases, trilles i tinences que havien estat ahans de Pons de Montagut i se situaven sobre el *vicum de Russinyol* (sobre l'actual carrer de Sant Josep) (48). El mateix Andreu havia assistit, en representació de Girona i juntament amb Ramon Andreu, Berenguer de Gornau i Pere Guerau, a les Corts generals de Catalunya, celebrades a Barcelona el 26 de desembre de 1283, on el rei Pere el Gran concedí unes generoses Constitucions Generals del Principat (49).

Farem he de parlar, encara que només sigui un breu moment, del setge de Girona pels croats francesos comandats pel rei de França Felip l'Ardit, que havia envaït Catalunya. L'atac contra la ciutat va començar el 29 de juny de 1285 i durà fins al 5 de setembre; durant aquells mesos, Ramon Folch de Cardona, senyor de Gironella, comandà la defensa de Girona, i amb aquesta la de tot Catalunya. Finalment l'exèrcit francès es retirà, però la ciutat, que ja estava ben estesa pels burgs –com els de Sant Pere, Sant Feliu, l'Areny, la Vilanova i el Mercadal–, havia sofert molts danys, especialment en els espais fora murs.

Per un document de 1292, sabem que Guillem Sunyer era jurista. Així consta en la venda d'una casa: les seves afrontacions situaven a ponent la tinença del jurista Guillem Sunyer. En aquell temps, en què els especialistes en dret encara havien de formar-se en universitats estrangeres, el fet de comptar amb un jurista devia ser molt beneficiós per als Sunyer. Gairebé totes les famílies patrícies van acabar tenint juristes en el seu llinatge, per naixement o matrimoni. L'escola de juristes de Girona va fer, al llarg dels segles XIV i XV, una gran contribució en la formació del dret català, i va comptar amb juristes i notaris eminents (50). El 28 d'agost de 1296 Andreu Sunyer, que tenia el mas Rissec de Bordils per indivís amb el monestir de Sant Daniel, hi va establir de nou –ja que el mas havia estat abandonat– en Pere Joan Font, que n'havia de pagar un cens anual de 20 diners de Barcelona i dos parells de capons per Nadal i els *agraris* de costum; per l'entrada en l'establiment, Font va abonar 300 sous barcelonesos i prometé a Andreu i al monestir que ell i la seva prole li serien homes propis tant de cos com d'havers. A més li presta el corresponent homenatge (51). Mentre, l'altre Sunyer, Guillem, continuava en possessió de la casa al costat dels Banyes, en el burg de Sant Feliu, segons consta en l'es-

tahliment emfitèutic dels Banys de Girona, fet pel rei Jaume II a favor de Sinó de Toyolà a fi que fossin reparats i edificats uns nous hanys, puix que els anteriors havien estat destruïts en temps de l'atac dels francesos. El document recordava que els Banys afrontaven a ponent amb l'"hospici" de Guillem Sunyer (52).

L'any 1303, el 3 de les calendes de març, Guillem Sunyer, fill de l'esmentat Guillem, va vendre al sastre Ramon Savarrès unes cases que tenia per la Pabordia de Juny de Sant Feliu, en el carrer de la Draperia (Ciudadans) (53). Aquest Guillem continuava associat amb la Sagristia Segona de la Seu, per a tot el que feia referència a l'explotació immobiliària de terres en la zona del Mercadal. Entre 1304 i 1318 va establir P. Boada en el lloc dit Corral (l'actual Hospital de Santa Caterina), una casa amb bassa en el mencionat alou de la Sagristia. Per l'establiment Sunyer havia de pagar a la Sagristia el cens acostumat, i Sunyer cobrava del nou establert 6 sous de cens per la casa i 6 diners per la bassa; a més, per l'entrada va rebre 128 sous de Barcelona. Aquest contracte emfitèutic especificava que els censos, lluïsmes i foriscapis es cobraven per indivís entre la Sagristia i Sunyer.

Un xic més al nord, en el futur carrer dels Flassaders (també en l'actual solar de l'Hospital de Santa Caterina), el jueu Josep Bedoç tenia terres i cases per Guillem Sunyer, el qual les tenia sota domini de la Sagristia Segona. Bedoç hi establí Joan Cartellà, en una casa i feixa "envers Flasadars". Per tant, Sunyer pagava el cens acostumat a la Sagristia Segona, Bedoç pagava a Sunyer i el nou establert pagava al jueu 10 sous de moneda de Barcelona, a més d'11 lliures per l'entrada en l'establiment, salvant sempre els drets de la senyoria directa en terços, lluïsmes i foriscapis, que pertanyien per indivís a la Sagristia Segona i Guillem Sunyer (54). El 1311 trobem un altre Guillem Sunyer, fill d'Andreu, que participa en la confecció de les ordenacions de Girona del mateix any.

Ara hem d'exposar una altra de les activitats de la família Sunyer que els va reportar importants beneficis econòmics: la hatllia del burg de Sant Pere de Galligants. El monestir benedictí de Girona posseïa un patrimoni molt considerable; per hé que la seva documentació es troba molt dispersa, sabem que en tenia molt i en diferents llocs. A banda del burg de Sant Pere —que el monestir posseïa íntegrament, amb l'excepció de l'alou de la Mensa episcopal, situat en la parròquia de Santa Eulàlia Sacosta—, també disposava de béns a les parròquies de Santa Eugènia, Salt, Sant Gregori, Domeny, Fontajau, Sarrià de Ter, Montfullà i el terme del castell de Montagut, només per esmentar els llocs més propers a la ciutat. Per a l'administració econòmica del burg de Sant Pere, l'abat va establir Andreu Sunyer, ciutadà de Girona, corn a batlle perpetu i natural, amb tots els drets referits a cases, terres, recepció d'homenatges, empenyoraments, proclamació de bans i exercici de la justícia, corn abans havien acostumat a fer altres batlles. L'establiment del hatlliu també li donava el dret a rebre dos diners de cada sou (una sisena part, car el sou valia dotze diners) de tot el que produís el batlliu, excepte dels difunts. De les penes imposades en nom de l'abat també cobraria clos diners per sou. Aquest contracte emfitèutic permetia a la família Sunyer succeir-se en el càrrec o alienar-lo quan volguessin, corn podrem veure més enclavant (55).

El 1316 Guillem Sunyer, fill d'Andreu, va vendre els censos que pertanyien a sis cases seves situades a occident i sud de la seva casa del burg de Sant Feliu, al nord dels Banys (56); dos anys més tard reconegué a la Pabordia de Juny de Sant Feliu unes cases en els carrers de la Tallada i del Rossinyol (Costa de la Llebre i carrer de Sant Josep) (57), el 1324 va ser nomenat jurat de la mà major de la ciutat i va participar en la redacció de les Ordinacions de Girona d'aquell any. Consta que l'any 1327 va vendre una casa que tenia en el carrer de la Draperia (Ciudadans), i va ser novament jurat de la mà major en el trienni que va començar el 1330.

L'any 1335, ja mort Andreu Sunyer, la seva filla i hereva universal, Auda, va vendre a Pere Alegre, ciutadà, tota la batllia de Sant Pere de la mateixa manera que havia estat establerta al seu pare, tal com hem esmentat en el document de 1313 (58).

De 1338 a 1353 consten quatre nomenaments de jurats de la mà major de la ciutat, en mans de la família Sunyer: tres vegades a nom de Guillem (1338, 1342, 1350), i un cop de Ramon (1353) (59).

Hem vist com en el segle XIII els Sunyer tenien tota l'horta d'Algevira per l'església de Sant Feliu. En aquells anys també tenien per indivís amb la Sagristia Segona de la Seu importants lots de terra en la zona del Corral, on Bernat Corral tenia establert un casal, i de Cugusacs, on més endavant es va urbanitzar el carrer de Flassaders; allà els Sunyer començaren a fer-hi establiments per -construir cases. En aquests establiments es feia constar que els terços, lluïsmes i foriscapis corresponents al domini directe pertanyien per indivís a la Sagristia Segona i als Sunyer. La urbanització d'aquella zona fou molt intensa, segons consta en un document de 1409, en què Pere Guillem Sunyer va vendre als representants dels aniversaris presbiterials de la Seu els censos de 51 casals i hospicis que tenia en el carrer de Flassaders, que importaven 411 sous l'any; això representava una bona renda, en un terreny molt aprofitat que els Sunyer posseïen des de feia segles (60).

No havíem pogut escatir prou, fins ara, si els Sunyer tenien inversions en el món rural, com era habitual entre la petita noblesa i la burgesia gironina. Però hem tingut la sort de comprovar la certesa de l'afirmació de Guilleré sobre la seva possessió de béns territorials a Vilablareix: el 24 de febrer de 1292 Pere Sunyer, ciutadà, féu una venda a fra Pere, abat del monestir de Sant Pere de Galligants; com a garantia aportava un camp de deu vessanes situat a Vilablareix, prop del castell del venedor, que afrontava amb altres propietats dels Sunyer (61). Sorprèn trobar-se l'existència d'un castell –podria tractar-se més exactament d'una casa forta– de la qual no tenim cap notícia, malgrat la comprovació de tota la documentació localitzada sobre Vilablareix.

Probablement els Sunyer provenien de la pagesia benestant dels segles X i XI, que vingueren a establir-se a Girona des d'aleshores, o bé al revés, que compraren l'honor de Vilablareix un cop establerts a Girona, com fou el cas dels honors dels Sitjar a la vila de Salt. En qualsevol cas, els Sunyer formaven part de les famílies que podríem classificar com les beneficiades de la revolta feudal del segle XI, possiblement pertanyents a la petita noblesa dels primers temps i membres distingits de la burgesia gironina en els segles XIV i XV.

Notes

- (1) Marquès. *Cartoral dit de C, 'arlemanu...* (CCM), citat, 282. El Lloc de Sitjar pot significar 'lloc d'emplaçament de sitges'.
- (2) CCM, citat, 293.
- (3) CCM, citat, 311.
- (4) En totes aquestes operacions la presència del món feudal és evident.
- (5) ACA. *Pergamí núm. 343*. 7 d'agost de 1160.
- (6) ACSG. *Llibre Gran de la Sagristia Major*, 111.
- (7) CCM, citat, 336.
- (8) AHCG. *Pergamins de ¡Hospital Nou*, 9.
- (9) ACA. *LiberPeudorum Major ...*, citat, núm. 400.
- (10) Marquès. *Collecció Diplomàtica de Sant Daniel...*, citat, 72.
- (11) El sarcòfag està emplaçat actualment en l'entrada meridional de l'església de Sant Feliu.
- (12) ACSG. *Pergamins S. XI-XII*, núm. 562.
- (13) *Sant Daniel...*, citat, 95.
- (14) CCM, citat, 384.
- (15) *Sant Daniel...*, citat, 108.
- (16) *Sant Daniel...*, citat, 128.
- (17) Canal, J., "L'origen de la Fontana d'Or". *Quadern de Treball*, núm. 8. 1995. Associació Arqueològica de Girona.
- (18) AHG. *Pergamins de ¡Hospital Nou*, núm. 35.
- (19) *Sant Daniel...*, citat, 189.
- (20) ADO. *Cartoral de Rúbriques Vermelles*. núm. 174.
- (21) ADG. Pia Almoina, núm. 56. *Testament de Bernat de Sitjar*.
- (22) Dalmau, Rafael (editor), *castells Catalans*. Vol. III, p.192. Barcelona, 1971.
- (23) ADG. Pia Almoina. *Viladesens*, 443.
- (24) *Sant Daniel. ...*, citat, 403.
- (25) AHCG. *Catàleg de Pergamins...*, citat. núm. 94.
- (26) AHG. *Pergamins de l'Hospital Nou*, núm. 257.
- (27) ACSG. *Llibre d'Arxivacions de la Sagristia Segona II*, núm. 39.
- (28) AHCG. *Catàleg de Pergamins*, núm. 147.
- (29) Guilleré, citat, 302 i s.
- (30) Guilleré, citat, 134.
- (31) ADO. *Pergamins de la Pia Almoina. Salt*, núm. 19, 71, 77, 95 i 96.
- (32) Canal. J. *Butlletí de l'Associació Arqueològica de Girona*, núm. 2, 3 i 4.
- (33) *Sant Daniel...*, citat, 184. El testament de Bernat de Sitjar deixa al seu nebot Andreu "l'estallium amb tota la seva dominicatura".
- (34) Guilleré, citat. Vol. II, 265 i s.. Estudi dels jurats de Girona dins el capítol "Famílies i Política".
- (35) Castells, N. i Colomer, A., *Pergamins de l'Arxiu, del Marquès de Camps*, núm. 437.
- (36) CCM, citat, 124 i 129.
- (37) CCM, citat, 136.
- (38) CCM, citat, 141-113.
- (39) ACA. *Pergamins de Ramon Berenguer II*, núm. 21. L'horta de Sobreportes es trobava al puig de

- Gironella, clavant la torre del castell de Gironella. Vegeu el núm. 432 del *Gatàleg de l'erçautins del Marques de Càmpc* citat.
- (40) AIEG, vol. XXIX, 22. Testament de Silvi Llobet de Cervià.
- (41) CCM, citat, 173.
- (42) CCM, citat, 206-207.
- (13) ADG. *Capbreu de la Pabordia de fun ! de Sant Feliu de Girona, 1380: De t'ic0 iblliata et convicinio* .
- (44) CCM, citat, 300.
- (45) Marquès, Catàleg de *Pergamins de Sant Feliu de Girona*, 1197.
- (46) CCM, citat, 409.
- (47) ADG. *Capbreu de la Pabordia...*, citat: *De horta Algicira*".
- (48) ADG. *Capbreu de la Pabordia...*, citat "*De t'ico vocato Russiuvol...* " .
- (49) AHCG. *Catàleg de l'erçamins*, núm. 66.
- (50) ADG. *Pergamins de Sant Feliu*. Els juristes gironins de la darrer part del segle XIII i principi del XIV es formaven principalment en la Universitat de Montpeller.
- (51) *Saul Daniel...*, citat, núm. 410.
- (52) Vegeu les afrontacions de l'apèndix TT de Girbal, *Rados Arabes de Gerona...*, citat, on consta l'establiment emfitèutic fet per Taume II a favor de Ramon de Toyolà dels banys de Girona.
- (53) ADG. *Capbreu de la l'abordin*. citat: "*lu z'ico uocato Draperia*".
- (51) Vegeu la nombrosa documentació que hom troba en el *Llibre d'Arxitacons de la Sagristia Segona* (ACSG), sota els títols -Carrer dels Mercaders`, "Carrer del Corral" i "Carrer dels Canallers".
- (55) AIEG. *Llibre d'Arxizacions de la l'in Almoina*. núm. 120.
- (56) AHG. *Pergamins de l'Hospital de Santa Caterina*, núm. 302.
- (57) ADG. *Capben de la Pabordia...* , citat. Títols de la 'fallada i 1 Rossivol.
- (58) AHG. *Pia Almoina...*, citat, núm.245.
- (59) Guillecré, citat. V61, 11, 302-307.
- (60) ACSG. *Llibre d'Atxinacions de la Sagristia Segona*. Vol. III, 1409. *Capbreu de cases i hospicis de Guillecré Sunyer*.
- (61) Castells *et al*, *Marques de Camps* citat, núm.256.

Apèndix 3. Arbitratge entre Sant Pere de Galligants i l'hospital de la Seu (o de Sant Pere) 1252. Maig 11.

ACG. Hospital nùm. 67 (transcripció: Marc Sureda).

Cum super pluribus contencionibus et demandis hic inde questio verteratur inter Dominum Bernardum dei gratia abbatem sancti petri de Gallicantu ex una parte et fratrem Bernardum Rectorem hospitalis sancte Marie sedis quod situm est in burgo sancti Petri ex alia tandem dictus abbas pro se et conventu eiusdem et rectore /2/ de assensu et voluntate domini Berengarii dei gratia Gerundensis Episcopi in Berengarium de Lacustaria sacristam secundum et Guilelmum de Colonico presbiteros de Capitulo Ecclesie Gerundensis cum pignoribus XX aureorum ab utraque parte in eorundem potestate positus Compromiserunt Promittentes sub concissione pene quantita/3/tis predicte quam predicti Berengarius et Gilelmus super pignoribus partis inohedientis parti parenti prestant statim et solvant quod quicquid Ipsi quo concorditer *Luide* consilio vel pro bono pacis super omnibussuis questionibus duxerint ordinandum ipsi per se suosque successores improprium ratura habebunt ac omnia /4/ observaberunt. Coram quibus Berengario et Gilelmo Dictus Abbas pro se et ejus conventu suas petitiones et supra scriptis obtulit in hunc modum: quod ponit Bernardus Abbas monasterii sancti Petri de Gallicantu nomine monasterii predicti Agencio cum Bernardum hospitalarium hospitalis Gallicantus quod quadam domos hospitalis supradicta /5/ habet indebite et injuste ex parte orientis canabos impositos supra solum et plateara dicti monasterii de quibus aqua pluvialis cadit et pistillat in platea et solum dicti monasterii que aqua consuever escurrere per canalem veterem que est in pariete hospitalis in dicto loco et exit in portallo platee /6/ dicti monasterii I. ...1 dictas Abbas dicte domui hospitali prefatam servitutem stillidorum debent. Petit nomine sui monasterii dictas canales removeri et quod dicta aqua discurrat per canalem veterem. Item ponit dictus abbas quod dictus hospitalarius hedificavit et fecit fieri post denunciacionem novi operas /7/ dicti loci 1...1 et quodam testiholum juxta Ecclesiam sancti Nicholai super hospitale. Uncle peti quod quicquid hedificatum est in dicto loco a pariete veten superius demoliatur cum suis propriis expensis. Item ponit quod modo de novo hedificavit dictus hospitalarius quandam dmmum post denunciacionem novi /8/ operas super domo mediana hospitalis. Uncle petit eam similiter dirui ratione predicta scilicet novi operas denunciacione et quia est facta in prejudicium monasterii et quia prestaret impedimentum eadem monasterio prope fenestras et preteret mains impedimentum si ibi faceret testiholum vel alias domos qua vellet (acere propter morsas que /9/ ibi remanent. Contradicit dictus Abbas ne haec fiant et petit quod hoc prohibeatur per sentenciam dicto hospitalario. Item ponit quod quidam hospitalarios predecessor dicti hospitalaria fecit fieri bassam in solo et in alodio dicti monasterii juxta furnum [...1 hospitale per quod solum habebatur publicus transitus ad bassi /10/am dicti monasterii postquam fuit ibi ubi est modo et ad alias domos burgi inferioris nunciis monasterii et alüs hominibus et adjunxit de novo parietem clomus hospitalis in introito dicte bassie et fecit ipsum super solo dicti monasterii in via vel transito predicto. Uncle petit dictus Abbas quod dicta bassia et paries remo/11/veantur et leventur de solo predicto ut patent transitus publicus transire volentibus. Item ponit dictus Abbas quod irte hospitalarius fecit quandam cloacam cum latrinis in solo dicti monasterii in via publica in magnum prejudicium ipsius abbatis et suorum et omnium transeuncium per illam viam. Uncle petit quod dicta cloaca et /12/ latrinie removeantur inde. Item ponit quod Marchesius petrarius hedificavit injuste quoddam curtale et quandam domunculam super solo dicti monasterii juxta hospitale versus occidentem juxta domos Astruge que fuerunt

olim P. de Loran^o et quod dictus Marchesius tenebat ea et erant juris dicti monasterii. /13/ Unde cum dictus hospitalarius modo injuste teneat dicta domum et curtale vel introitum ipsius domus. Petit dictus Abbas predicta omnia sibi nomine monasterii adjudicari cum solo debeant cedere que sont super hedificata. Item ponit Abbas quod dictus hospitalarius tenet unum mansum apuri Sarrianum qui tenetur /14/ pro dicto monasterio de quo amittit census et agraria et tercia et laudismia. Unde petit quod dictus mansus vendatur hominibus de quibus dictum monasterium habeat omnia predicta. Cum dictus Abbas nolit quod hospitalis teneat predictum mansum tune in hoc sit monasterium multum dampnificatum. Item punit quam eundem hos/15/pitalarium quod magister Arbertus olim Hospitalarios construxit et elevavit altius quandam domum versus orientem in dicto hospitali juxta frontallum Ecclesie sancti Nicholai ratione cuius altitudinis obfuscantur lumines in dicta Ecclesia. Unde petit quod removeatur ilium quod factum est super parietem veterem in alto. /16/ Item punit quod monasterium consuever accipere unam ampollam vini de unusquoque vexello vini quod vendebatur in cellario hospitalis sicut accipiebat dictam ampollam vini in aliis domibus burgi in ibi vendebatur vinum. Unde petit dictum ampollam vini sibi de cetero dari et de preterit^o sibi satisfieri quod ex/17/timat .L. solidos. Item ponit quod platea que est ante hospitale est dicti monasterii et quod ibi consuever esse bassa monasterii antiquitus, Unde petit quod hospitale non utatur ea ad aliquem suum usum sine voluntate dicti Abbatis. Item punit quod monasterium predictum habet jurisdictionem temporalem in hospitali quantum ad /18/ homines extraneos qui ibi hospitantur in distinguendo et capiendo eus pro injuriis sibi ad invicem vel hominibus aliis factis. Unde petit monasterium in hac possessionem se tueri. Item punit Abas quod in domo hospitalis scilicet in pariete versus orientem et ante januam monasterii est quoddam portale vetus et clausum quod /19/ vult ut dicitur aperire dictus hospitalarius et iam preparavit illud intus ut dicitur. Unde cum dictum portale vel hostium aperiret in platea monasterii et cimiterio et quasi in monasterio in maxime dampno et dissolucione dicti monasterii et prejudicio Petit quod hoc dicto hospitalario per sententiam prohibeatur maxime cum /20/ non extet (sic) memoria hominum quod dictum portalem fuisset apertum. Hoc dicti salvo jure addendi minuendi et ceteri. E contrario Rector predicti hospitali petitiones suas et in scriptis obtulit in hac forma: punit Bernardus hospitalarius hospitalis Gallicantus nomine suo et hospitalis pauperum /21/ de Gallicantu contra Abbatem et monasterium sancti Petri de Gallicantu quod ipse Abbas seu predecessor suus destruxit seu rasavit injuste vel fiera fecit puteum qui erat juxta hospitale predictum et Ecclesiam Sancti Nicholai in dampnum et prejudicium ipsius et hospitalis et pauperum ejusdem loci qui inquam puteum erat est publicus et /22/ in loco publico factos propter quod est dictus puteus et loco ille publicus est deterioratus et deformatus in quo vel de quo puteo predecessores ejusdem hospitalarii et paupere ejusdem hospitalis habuerunt jus auriendi aquam et consueverunt longe retro actis temporibus ad usum eis aquam necessariam aurire. Unde 'petit predictum /23/ puteum aptari et purgari et in sttum pristinum reformari ita ut libere possint ipse et pauperes predicti hospitalis ibi aurire aquam. Et in hoc petit dictum Abatem et monasterium sibi condempnari et hospitali prefato. Item punit eodem modo contra dictum Abbatem et monasterium predictum quod dictus Abbas existens camerarius hedificavit seu hedi/24/ficari fecit indebite et injuste et in dampnum et perjudicium ejusdem hospitalis quoddam testibolum quod est super camera monasterii quod inquam testibolum officit luminibus et prospectui predicti hospitalis. Unde petit predictum testibolum destrui ab ipso Abbate et monasterio et quod paciatur et destruat. Item punit eodem modo quod quedam fenes/25/tra est facta in domibus sacriste ejusdem monasterii indebite et injuste et in dampnum et prejudicium ejusdem hospitalis que quidm fenestra prospicet in

porticu et testibolo hospitalis. Cura non consueverit ibi esse predicta fenestra nec domes in quibus fenestra illa est ullam habeat servitutem in hospitali prefato non jus aliquod servitutis habe/26/at ibidem. Unde petit predictam fenestram destrui et claudi ab ipso Abbate et quod paciatur ut ea claudatur. Item punit eodem modo quod domes que est circum sacristiam monasterii antedicti in platea ante hostium hospitalis quod adjudicetur sihi et hospitali predicto cum terra in qua hedificata est hospitalis nominati et dicta domus injuste fuerit ibi hedificata /27/ et cedere debeat solo vel saltim quod diruatur. Item punit eodem modo quod dictum monasterium et Abbatem quod Abbas predecessor suos hedificavit sue hedificari fecit domum et furnum juxta hospitale predictum pre denunciacionem et prohibicionem factum a preciecessore ejusdem hospitalarii in loco que dicit ad se ipsum hospitalarium pertinere et hospitalem predictum /28/ jure domini vel quasi. Unde petit ut dictam domum et furnum diruat et removeat et in pristinum statum paciatur restitui suis expensis et quod faciat cessare cornu ne bocinare juxta hospitale corn magnum inferat ciampnum pauperibus infirmis hospitali predicti. Item ponit eodem modo contra dictum abbatem et monasterium predictum qui sihi volenti /29/ hedificari in hospitali predicto denunciavit novum opus et cum dictus hospitalarius paratus fuerit saterdare de opere dmoliendo et est et etiam *saterderit* si appareret ipsum injuste hedificasse nichilominus cessat quo minus hedificet. Item ponit eodem modo contra dictum /30/ abbatem et monasterium qui volt hedificare et operari seu fient facere in planiolo Gallicantus seu Cimiterio uhi pauperes morientes in hospitali et alii quam plures sepeliuntur et sepeliri consueverunt quod hedificamento et opere locus ille publicus seu cimiterium consecratum deterioratur et abbreviatur seu minoratur. Unde petit ipsum prohibera ne aliquid in /31/ predicto loco operetur vel faciat operari et quicquid ibidem factum seu hedificatum est ut tollatur penitus et removeatur. Cumque super omnibus predictis petitionibus et demandis habite fuerint responsiones hinc inde predicti Berengarius de Lacustaria et Guilelmus de Colonico auditis responsionibus prefatis visis etiam et auditis rationibus et allegacionibus /32/ utriusque partis et diligenter attentis pro bono pacis ordenando inter partes taliter dixerunt: In primis scilicet quod stillicidia predictae domes hospitalis que ab oriente affrontat in platea sancti Petri inperpetuum destruant et cadan ab oriente in solum monasterii predicti sicut nunc et longis retroactis temporibus facere consueverunt. Item dixerunt quod predictus hospitalarius sive /33/ Rector infra unum annum elevet in altum ipsum parietem predictae domus a pariete orientis in tantum quantitate quod de testibolo vel de aliis operis quas in dicto hospitale fecit vel esse aliquo tempore facturus nullus homo possit aliquod prospectum habere in platea predicta sive in cimiterio ejusdem monasterii nec in predicta pariete possit ullo tempore facere fenestram /34/ sive fenestras vel aliquas alias aperturas per quarn vel quas aliquis possit habere prospectus in predictis cimiterio seu platea. Imo quoddam portale dicti parietis quod de patra et luto est modo clausum infra dictus tempus cum calce et lapidibus claudat ipso hospitalarius ita quod per ipsum locum nullus aliquo tempore haberetur exitus vel ingressus. Item dixerunt quod /35/ dictus hospitalarius cooperiat et faciat cooperire predictam cloacam latrinarum dicti hospitalis et doctam cooperturam semper teneat taliter condirectam quod racione fetoris vel alterium rei nullum transeuntibus a modo possit impedimentum prestari. Item dixerunt quod predicta platea que est ante hospitale predictum et ante quandam domum sacristie juxta portam /36/ ipsius monasterii sit inperpetuum communis eiusdem hospitalis et monasterii ita quod neuter eorum possit ibi operari vel facere aliquid in dampnum seu destruccionem ipsius platee. Item dixerunt quod predicti Abbas et monasterium habeant semper in hominibus extraneis qui hospitabuntur in predicto hospitali vel in domibus eiusdem hospitabunt pro injuriis sihi aci invi/37/cerra vel de aliis hominibus in ipso hospitali vel in alio loco totius hurgi

sancti Petri per eos illatis temporalem jurisdictionem sicut plenius in aliis hominibus habent in eodem burgo delinquentibus in familia vero predicti hospitalis nullam habeat ipsi jurisdictionem sicut in rectore eiusdem habere minimum dinoscitur. Item dixerunt quod predicti /38/ Abbas et monasterium curent diligenter et faciant ne a modo fornariorum seu clibanariorum furni sui predicti tangat vel sunet cornu seu tubam juxta hospitale predictum cum propter hoc pluries pericula et impedimenta infirmis ibidem jacentibus iminerint et occurrerint sed dictum officium faciant exerceri ante dictum furnum versus meridiem /39/ et occidentem quocienscumque tempus afferuit. Item dixerunt quod omnes detentores domorum que sunt a pariete circi versus domum et Ecclesiam leprosorum in planiolo burgi sancti Petri quod planiolum est locus publicus et cimiterium libere et sine impedimento predicti hospitalarii seu rectoris vel alterius persone cuiuslibet habeant teneant et faciunt et habere tenere et facere possint scilicet quilibet ipsorum ante domos suas pilaria vel archus lapideos in dicto planiolo secundum modum et formam et quantitatem spacii seu loci ipsorum pilariorum seu archorum quos P. de Prato jam ibidem facere incepit ante suas domos quas habet ibi a pariete circi versus domorum leprosorum juxta quantitatem et amplitudinem tertii pedis seu basis archorum ipsius P. de Prato versus alveum Ticeris et juxta eandem quantitatem seu amplitudinem fiant archus vel porticos vel pilaria seu alia quelibet edificia domo modo non magna ampla vel extensa versus predictum planiolum quam dictum eSant Ex pariete meridiei usque alveum vel rivum de Gallicantu quantum /42/ Abbas predicti monasterii hoc fieri voluerit vel mandabit licet ibidem adhuc non sit ibi aliquod edificium preter unum parietem. Ex parte vero orientis Versus Ecclesiam sancte Eulalie et sancti Nicholai et dicti monasterii sancti Petri fiant archus vel pilaria juxta quantitatem et amplitudinem tertii pedis seu basis archorum dicti P. de Prato versus alveum /43/ Ticeris et per quinque palmos de canna ultra ipsius tertii pedis seu basis amplitudinem et quantitatem usque ad dictum alveum de Gallicantu. A pariete vero occidentis versus alveum Ticeris et Undaris fiant archus et pilaria juxta quantitatem et amplitudinem pilariorum que Bn. Luciani fecit in dicto planiolo ante domos suas quas ibidem habet /44/ et ultra dictam formam seu formas et quantitates seu amplitudines pretaxatas nullum fiat edificium de lignis vel lapidibus vel de aliis quibuscumque rebus in dicto planiolo contra aliquod aliud impedimentum unum ipsum planiolum stringatur vel diminuatur. In parte vero inferiori scilicet sub tegulata vel porticu seu terra /45/ to quodamque ibi fuerit sub archibus seu predicti detentores possint facere clausuram. Imo sit die noctuque uniuscuique licet transitus ab unoquoque capite planioli usque ad aliud et maximum tempore pluviis. In altum tamen super dictis pilaribus seu archis possit quilibet ipsorum juxta voluntatem propriam libere operari /46/ Super omnibus autem aliis predictis petitionibus et demandis quas partes sibi adinvicem faciebant utramque partem predicti Berengarius et Gilelmus condempnarunt et quamlibet ab impetitione alterius in perpetuum absolverunt quam L.] ratam et gratam habendo statim utraque partium approbavit. Actum est hoc .V. idus may Anno domini millesimo CC Quinquagesimo secundo. Presentibus Raymundo de Pello Gillemo de Mata et Johanne de Plano clericis.

Ego Gillemus de Colónico presbiter [...] (signum) subscribo. (signum) Berengarius de Lacustaria sacrista secundus. Ego Bernardus dei gratia Abbas sancti Petri de Gallicantu subscribo. (signum) Bernardus presbiter et magister dicti hospitalis subscribo. Frater Bn. De Monte Acoto sacrista. Sig(num)num fratris Petri prioris atque operarii. Ferranus L.] monachus, Bn. De Luparia diaconus [...] Sig(signum)num P. de Bolla presbiterus et monachus.

Sig(signum)num Johannes de Bisaya qui hoc scripsit mandato predictorum Bg. de Lacustaria et G. de Colónico dicti L.] supra.

Índex onomàstic i toponímic

A

-Adalets; 73
-Adals; 58, 63, 66, 81
-Adelaida; 47
-Adelaida; 75
-Adelaida Tort; 67
-Adelaida, esposa Salomó; 115
-Agnès Fornells; 115
-*Aguiunno, casa de* hospital de Pedret
-Alaric, rei; 33, 34
-Albereda, carrer de l'; 12, 14, 94, 116
-Alegre; 92, 103
-Aleman, bisbe; 81, 94
-Alfons I, rei; 58, 67, 71, 75
-Alfons III, rei; 125, 135
-Almoina de la Seu; v. Pia Almoina
-alou reial; 120, 121, 128, 129, 132
-Ameli; 60
-Ammenola (La Menola);
-Andreu Sunyer, ciutadà; 135
-l'Angel, carrer de; 134, portal de; 137
-Arbert, mestre; 100
-"arenelles" de Sant Pere; 105
-Areny de l'Onyar; 12, 62, 67, 68, 92, 93, 96, 117, 119, 120, 121, 128, 129, mur; 94, 95, 96, 120, 121, 128, 129, 132, portal; 121, 129
-Areny del Ter; 105, 135
-l'Argenteria, carrer; 94
-Arlot de Viladesens; 116, 117
-Arnau, fill Addis; 58, 62
-Arnau Abaci; 98
-Arnau Alegre; 103
-Arnau Bernat; 60
-Arnau Blanquer; 132
-Arnau de Camps, clergue; 89, 118
-Arnau de Creixell, bisbe; 106
-Arnau d'Escala; 99
-Arnau de Far; 94
-Arnau de Font; 103
-Arnau Gelabert; 135
-Arnau Guifred; 66
-Arnau Joan, sagristà; 62, 64, 65
-Arnau de Llémèna, 85
-Arnau de Llémèna; 125
-Arnau Mascardell; 81
-Arnau de Maxella; 98

-Arnau de Monells; 98
-Arnau de Puig; 119
-Arnau de Rafart; 89, 118
-Arnau Ramon; 64
-Arnau Ramon de Sobreportes; 72, 73
-Arnau de Riera, metge; 125
-Arnau de Sant Jaume; 90
-Arnau Sunyer; 66
-Arnau de Tallada; 115
-Arnau de Vivers; 121
-Arnust, arquebisbe de Narbona; 39
-Arqueològic, passeig; 17, 58, 126
-Arquimbau; 62, 63
-Astruc Cordobí; 115
-Astruga; 100
-Athanol; 71
-Auda, filla Andreu Sunyer; 135
-Aureli Prudenci; 32
-Aurich, carrer; 116

B

-Baix Empordà; 46
-Balaguer; 68, 90, 92, 94, 117, 118, 129
-Balaguer, celler; 92, 117, 118, plaça; 68, 117, 137, portal; 117, 118
-Ballesteries, carrer; 11, 92, 94, 116, 120, 121, 139, portal; 139
-Banyoles (cognom); 68, 90, 94, 116
-Banys Arabs; 17, 26, 58, 62, 66, 67, 81, 115, 123, 125, 132, 138
-Barca, carrer de la; 62, 68, 81, 83, 85, 89, 90, 92, 93, 94, 96, 98, 119, 128, 129, 132, 135, 138
-Barca, la (Fontajau); 106
-Barca, Portal de la; 60, 64, 67, 68, 81, 88, 89, 94, 119, 129, 132
-Barcelona; 67, comtat; 39, seu; 43
-Bàrcino; 32
-Bartomeu Ballester; 92
-Bartomeu, fuster; 88
-Bartomeu Julià, fuster; 116
-Barrufa (Montjuïc); 17, 46, 47
-Bartomeua; 90, 91
-Bàscara; 35, 38, 39
-Bascona, vall; 35
-Bella, dita Bonadona; 45
-Bellcaire; 37

-Bellveser; 103
 -Berenguer, abat; 67
 -Berenguer, bisbe; 57, 63
 -Berenguer de Banyoles; 90, 94
 -Berenguer de Campdorà; 72
 -Berenguer de Casavells; 91
 -Berenguer de Cruïlles, bisbe; 132, 135
 -Berenguer Eldemar; 71, 72
 -Berenguer Fabre; 103
 -Berenguer Font; 103
 -Berenguer d'Horta; 94
 -Berenguer de Llagostera, sagristà; 100
 -Berenguer de Llèmena; 132
 -Berenguer de Puig; 119
 -Berenguer Roca; 115, 119, 123
 -Berenguer Saló; 134
 -Berenguer de Sant Jaume; 88, 89, 90
 -Berenguer de Vilafreser; 90
 -Berenguer Xifre; 68, 93
 -Berenguera, esposa Pere Ferrer; 106
 -Berenguera, vidua Guillem Ricard; 81
 -Bernat Arnust; 60
 -Bernat de Batlle; 125
 -Bernat de Bellmirall; 92, 105
 -Bernat de Bordils; 121
 -Bernat de Camps, sabater; 118, 129
 -Bernat Corder; 129
 -Bernat Corretger; 117
 -Bernat Dalmau; 104
 -Bernat de Déu; 86, 98
 -Bernat de Fenollet; 105
 -Bernat Forner; 105
 -Bernat Gausbert; 60
 -Bernat Guillem, sagristà; 73, 107
 -Bernat Julià; 103
 -Bernat de Lladrera, clergue; 116, 125
 -Bernat de Llèmena; 132
 -Bernat Llucià; 101
 -Bernat de Maura, almoïner; 105
 -Bernat de Maxella, pintor; 103
 -Bernat de Montpalau; 106
 -Bernat Pere; 64
 -Bernat Ponç, ferrer; 60, 62
 -Bernat de Sant Martí; 88
 -Bernat Ramon, sagristà; 64
 -Bernat de Sitjar; 108
 -Bernat de Sobiràrigues; 99
 -Bernat de Taialà; 125
 -Bernat Tomàs. cabíscol: 126. 127

-Bernat Vidal, ferrer; 60
 -Bertran Pellicer; 91
 -Blanqueria, carrer; v. carrer Sampsó.
 -Bonadona, esposa Ramon Odó; 58
 -Bonanat Cordovi, jueu; 120
 -Bonanat Estanyol; 121
 -Bonanat de Puig; 106, 128
 -Bonanat Palou; 92
 -Bonanat de Roca; 117
 -Bonfill, prevere; 58
 -Bonhom (*Bonushomo*), 60
 -Bonijude; 92
 -Bordils, trilla; 116
 -Borrell, comte; 15, 40, 47, 70, 73
 -Brandia, F; 22
 -Bru de Bellmirall; 105, 134
 -Brun de Bellmirall, carrer; 134, 137
 -Brunissenda, esposa Guillem Rubirola;
 121
 -Brunissenda, esposa Julià; 129

C

-*Caesaraugusta*; 32
 -Calderers, carrer; 67, 91, 92, 94, 116,
 119, 120, 121, 128, 129, 138
 -Calzada, J; 135
 -Call jueu; 92, 115, 116
 -Campdorà; 29, 30, 46, 70, 72, 73, 85,
 105. 137
 -Canader; carrer, 116
 -Canal, La; 135
 -Carbonell; 123
 -Carbonell, fill Arquimbau; 62
 -*Cardo Maximus*; 42
 -Carlemany; 37, 44
 -Carles el Calb; 37
 -Carloman, rei; 37
 -Carme, carrer del; 12, 14
 -Cap de l'areny; 120
 -carrer inferior del burg; 119, 120
 -Carreras Peralta, carrer de; 12, 14
 -Casals, lloc de; 106
 -Cassà; 12, 106
 -Castella; 129
 -Catedral, plaça; 14
 -Caterina, esposa Francesc Corder; 129
 -cementiri jueu (Montjuïc); 106
 -Cervià Sunyer; 119
 -Cervià de Ter; 107

-Ciutadans, carrer de; 12, 14
-Clara, J.M.; 43
-Congost del Ter; 12, 105, bosc del; 17
-Constantí; 13
-Cornèlia, Torre; 17
-Correu Vell, placeta del; 12, 14
-Costa Roja; 12, 135

D

-Dacià, prefecte; 32
-Dalmau; 93
-Dalmau de Creixell; 99
-Dalmau Garriga, cabíscol; 115, 117, 119
-Dalmau de Llorà; 96
-Dalmau de Peratallada, abat; 115
-de Déu (cognom); 81, 83, 85, 86, 94, 98, 132
-Dalmau de Pujals, clergue; 126
-Deuslafou, esposa Arnau de Font; 103
-Dioclecià, emperador; 23
-Domènec; 75
-Domeny; 46, 96
-Domingo Oller; 85
-Dorca; 22
-Duran; 95

E

-Eliardis, vídua Adals; 58
-Eliardis, esposa Carbonell; 62
-Elies, bisbe; 38
-Elisenda, esposa Jaume d'Om, 121
-Elisenda de Vilademany; 108
-Elvis Mallorquí; 103
-Elzeda; 01 leda
-Em; 63
-Empúries; 22, 26, 32, 39
-episcopium; 40
-Ermemir fabre, ferrer; 60
-Ermengarda; 107
-Ermengarda, esposa Guillem Constants; 60
-Ermengarda, esposa Joan Ramon; 62
-Ermengarda, esposa Pere Bord; 73
-Ermessenda, comtessa; 42
-Ermessenda, esposa Berenguer de Campdorà; 72
-Ermessenda, esposa Pere Guillem d'Olleda; 86
-Ermessenda, vídua; 98
-Ermessenda de Fontclara; 116

-Ermessenda Ministral; 91
-Esclaramunda de Banyoles, 68
-Esquiveta, esposa Pere Sunyer; 63
-Estela, castell; 73
-Esteve Sabater; 88
-Estrades, lloc; 135
-Euristeu; 12

F

-Feliu Ponç; 115
-Ferrer de Lillet, batlle; 120
-Fonsedictus (Fonteta); 37
-Font i Camprodón, J. de; 22
-Força, carrer de la; 12, 14
-Força Vella; 17, 58, 67, 92, 115
-Formós, papa; 45
-forn de Sant Feliu; 58, 62, 63, 66, 67, 81, 88, 123, 125, 132, 138
-forn de Sant Pere; 100, 101, 137
-Fornells; 13
-Formós, papa; 38
-Fossianum; 37
-Francesc de Casademont; 129
-Francesc Corder; 129
-Francesc Orriols; 125, 132
-Freder; 72
-Fusser, carrer; 116

G

-Galligants, riu; 12, 14, 17, 26, 35, 46, 58, 59, 60, 62, 64, 68, 69, 70, 81, 85, 86, 93, 96, 98, 101, 102, 120, 126, 132, 135, 136, 137, 138
-Garsenda; 73
-Garsenda, esposa Arnau Adals; 62
-Garsenda, filla Vasli; 63
-Garsenda, mare Arnau Ramon de Sobreportes; 73
-Gaufred, cabíscol; 63
-Gausfred cuirater; 60
-Gausfred Bastons; 71, 107
-Gausfred Moner, canonge; 81
-Gavarres; 46
-Genciana; 72
-Gènova; 129
-Gerberga, esposa Guillem Sargul; 58
-Gerbert d'Aurillac, papa; 40
-Gerunda; 13, 17, 23, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 68

- Gerión; 12
- Girbal, E.C.; 67
- Girbert, clergue; 63, 64
- Girona, comtat de; 39, 71
- Gironella, torre i castell; 11, 17
- Gotmar, bisbe; 35, 37, 38, 46
- Gotmar II, bisbe; 40
- Gregori de Tours; 34
- Guadamir; 38
- Guadiana, riu; 16
- Gualaric (o Valaric), bisbe; 35, 44
- Güell riu; 11
- Guerau de Sant Dionís, metge; 123, 132
- Gueraua, filla Pere Calvet; 98
- Gueraua, filla Pere Ferrer; 106
- Guillem, bisbe; 65
- Guillem, comte; 73
- Guillem Arnau de Sitjar; 65
- Guillem Banal; 88, 89, 107
- Guillem de Batet; 106
- Guillem Bayer; 121
- Guillem de Belda; 116
- Guillem Bernat; 121
- Guillem de Calonge, canonge; 100
- Guillem de Camps; 104
- Guillem Carrera; 104
- Guillem Cavaller, paborde; 127
- Guillem Constants; 60, 63, 64, 65
- Guillem Daroca; 135
- Guillem Esparra; 115
- Guillem Gausbert; 60
- Guillem Guifré; 58
- Guillem de Llémena; 85
- Guillem Llemosí; 98
- Guillem Martí; 125
- Guillem Mescina; 98
- Guillem Miquel de Vilella; 103
- Guillem de Montmajor; 92
- Guillem de Planes, clergue; 94
- Guillem Puig; 98
- Guillem Riba; 128, 129
- Guillem Ricard; 81
- Guillem de Romanyà, prior; 105
- Guillem Rubirola; 121
- Guillem Sargul; 58
- Guillem de Sarrià; 134
- Guillem de Socarrats, canonge; 117, 135
- Guillem Sunyer; 66, 81, 123, 125, 132
- Guillem Torrentà; 115

- Guillem rie Vilopriu; 105
- Guillema, esposa Arnau Gelabert; 135
- Guillema, vídua; 88
- Guillema, vídua Pere de Maxella; 98
- Guillema, filla pere Saurí; 117
- Guilleries; 12
- Guimar, bisbe; 44
- Guisla; 58
- Guitart; 71
- Guitart, arxilevita; 40
- Guiu, bisbe; 39
- Gustafred; 73

H

- Hèracles, camí d'; 12, 13
- Hispania; 12, 13, 34
- hospital de capellans, vell, de la Seu, o de Sant Pere; 26, 72, 99, 100, 101, 103, 104, 106, 134, 135, celler; 100
- hospital Nou o de Santa Caterina; 75, 99, 106
- hospital de Pedret, dels malalts o dels leprosos; 72, 73, 75, 99, 106, 137, església; 75, 101, 103, 106
- hospital de la seu; 40
- Horta, terme d'; 15, 47, 73

I

- Ildefons de Toledo; 34
- Isaac, fill d'Astruc, jueu; 115
- Isaac de Sant Celoni; 92

J

- Jaspert de Fulcarà, sagristà; 126
- J aume II, rei; 123
- J aume d'Albons; 92
- Jaume Corretger; 120
- Jaume Hospital; 95
- Jaume Mascardell; 81
- J aume d'Om; 121
- Jaume de Roca; 96
- Joan, cabíscol; 72
- Joan de Caselles; 96
- Joan de Galligants; 90
- Joan Mascardell; 60, 62.
- Joan Mascardell; 66
- Joan Ramon; 62
- Joan Ramon, clergue; 63, 64
- Joan de Sant Antoni; 118, 119

Joan de Sitjar; 64, 65, 81
-Joana, esposa Moner; 128
-Jordana; 105
Julià; 129
Julià de Toledo; 34
-Juliana, esposa Vila; 66
-Jurats; 135, 136, plaça ciels; 60

L

-Ledgarda, comtessa; 15, 47
-Leo; 37
-Liguria, 34
-Lorenzana, bisbe; 22
-Llach; 103
-Llagostera; 12
-Lleida; 67
-Llèmena (cognom); 85, 86, 116, 125, 132
-Llobató; 40
-Llobregat, riu; 14
-Llop, carrer del; 12, 14, 17, 45, 81, 128, 137
-Llorà; 134
-Lluís, emperador; 38

M

-Mahalta, comtessa; 58
-Mahomet; 44
-Maïr de Cabanes, jueu; 115
-Margarida, esposa Bernat de Llèmena: 132
-Maria, esposa Berenguer Xifre; 68
-Maria, esposa Bernat Arnust; 60
-Maria, esposa Bernat Julià; 103
-Maria, esposa Guillem Carrera; 104
-Maria, esposa Guillem Gausbert; 60
-Maria, esposa Pere Jozbert; 60
-Maria, filla Ramon Sabater; 134
-Maria de Banyoles; 90, 94
-Maria Capsaliera; 105
-Marquès, J.M.; 43
-Marques pedrer; 100
-Marroc, riu; 11
-Martí Aule; 58
-Martí, fill Adals; 58
-Martí de Vic; 92
-Martorell, pont de; 14, 15
-Mas Castell (Porqueres); 22
-Mas Daroca; 135
-Mas Joan; 134

-Mas Lledó d'Amunt; 134
-Mascardell; 60, 62, 63, 66, 81
-Maximià, emperador; 23
-Mayr de Sant Celoni; 92
-Medinyà; 14
-Menola, La; molins; 47, 72, 73, 105, 106, rec; 73
-Mensa episcopal; 105
-Mercadal; 11, 22, 47, 73, 120, molins; 75, 96, 99, 105
-Mercadell; 42
-Mercader de Campllong; 117
-Mercat de l'areny (plaça de les Cols); 120
-Merida (Emerita Augusta); 16
-Mehun-sur-Loire; 37
-Micenes; 12
-Miquel Om; 121
-Miró, comte-bisbe; 35, 44
-molí de Gironella; 105
-molins de Sant Pere; 96, 98, 121, 132
-Moner; 128
-Monells; 46
-Monsalvatge, F; 70
-Montjuïc; 12, 14, 30, 35, 71, 72, 73, 103, 106, 136
-Morella, esposa Bernat Gausbert; 60

N

-na Clara, pont; 116, portal; 116, 139, vall; 116, 138
-Nadal; 62, 66
-Nadal de Molera; 94
-Nantigis, bisbe d'Urgell; 39
-Narbona; 33
-Navas de Tolosa; 93
-Nemausus (Nimes); 34
-Nicomèdia; 32
-Nonnit, bisbe; 34
-Numància; 12

O

-Octavi August; 12, 13, 14
-Odilà; 48
-Odó, rei; 37
-Oli, plaça de 1'; 12, 14
-Oliba, abat-bisbe; 35
-Oliba, ardiaca; 72
-Ollada; 72, 73, 85

-Onyar, riu; 11, 13, 14, 17, 19, 22, 24, 31, 45, 59, 60, 68, 81, 83, 90, 92, 94, 95, 96, 99, 101, 108, 117, 120, 129, 134
-Osca, carrer; 116

P

-Padilla, J.L; 21
-Palau Sacosta; 12, 13
-Paros; 18
-Paulus, dux; 34
-Pedreres, les; 14
-Pedret; 12, 14, 15, 30, 47, 73, 75, 96, 99, 103, 105, 106, 135, 136, 137, font; 75, 105, 137
-Peixateria Nova; 121
-Peloponès; 12
-Peralada; 39
-Pere. abat de Sant Pere; 103
-Pere, fill Adals; 58
-Pere Alegre, ciutadà; 135
-Pere de Argelaguers; 90
-Pere Arnau; 64, 81
-Pere Arnau; 125
-Pere de Babau; 103
-Pere de Banyoles; 68, 90, 94
-Pere Bord; 73
-Pere Burgés; 125
-Pere Calvet; 90, 98
-Pere de Camós, 125
-Pere Campmagre; 110
-Pere Camps(); 134
-Pere de Canal, paborde; 115, 120
-Pere Capeller; 96
-Pere de Caselles; 115, 116
-Pere el Catòlic, rei; 93
-Pere el Cerimoniós, rei; 110, 121, 125, 129, 135
-Pere Consell; 68
-Pere de Costa, paborde; 117, 119
-Pere de Déu; 85, 86, 94, 105
-Pere Estruch; 106
-Pere Ferrer; 106
-Pere de Fontclara; 116
-Pere Gener; 116
-Pere Guillem, blanquer; 62
-Pere Guillem d'01leda; 85, 86
-Pere Isern, clergue; 86
-Pere Jozbert; 60
-Pere *de* Leucata; 85

-Pere de Lledó; 66
-Pere de Lledó; 134
-Pere de Llorà; 100
-Pere de Mas; 92
-Pere Mascardell; 66, 81
-Pere de Mata; 118
-Pere de Maxella; 96
Pere de Mercadal; cabíscol; 91, 92
Pere Minstral; 67, 68
Pere Miquel; 105
Pere Miquel, procurador; 134
Pere de Mitjavila; 134
Pere de Molló; 120
Pere Oliver, 119
Pere de Pau, canonge; 81, 83, 88, 91, 94, 98, 108
Pere de Pontós, abat, 118
Pere de Prat; 92, 101, 103
Pere Ramada; 134
Pere Ramon; 62, 63, 64
Pere Ramon; afillat Joan Ramon; 63
Pere Ramon Carrera; 90
Pere de Riba; 116
Pere Roger, bisbe; 42
Pere Rotger; 60
Pere Sacoma; 110
Pere de Sant Joan; 116
Pere de Sasserra; 89, 91
Pere Saurí; 117
Pere Sunyer; 63, 115
Pere Vedruna; 136
Pere Vendrell; 60, 94
Pere Vidal; 104
Pia Almoina; 99, 105
Pla de Casals; 47
Pla de Girona; 11, 47, 73
Pla de l'Horta (Sarrià); 13
Pla o planiol de St.Pere; 12, 14, 101, 103, 135, 137
Plutó; 18
Polibi; 12
Ponç, batlle; 73
Ponç, cabíscol; 58
Ponç de Montjuïc; 120
Ponç Rasor; 81
Ponç Roca; 115
Ponç de Vilanova; 125
Pons Fretus (Pont Estret); 14
Pont Major (Pont de l'Aigua); 11, 12, 14,

15, 16, 47, 73, 75, 96, 105, 106
 -Pont Mitjà; 106
 -Pont del Galligants; 46, 93, 94, 138, vell;
 99, 135, 138
 -*Porta Onnaris* (Porta de l'Onyar); 14, 24
 -Pou, plaça del; 117, 129
 -Pou Rodó, carrer del; 60, 62, 68, 81, 85,
 93, 132
 -Presca de Teudard; 47
 -Profunda, Vall; 17, 29, 46
 -Proserpina; 18, 19, 23
 -Provincial, fill Bonijude; 92
 -Puig Aguilar; 17, 24

Q

-Quart; 12

R

-Raimunda, esposa Arnau Guifred; 66
 -Ragonfred, comte; 35
 -Rainilda; 46
 -Rambla, la; 94, 121
 -Ramon, capellà; 72
 -Ramon, fill Adals; 58
 -Ramon de Banyoles; 67
 -Ramon de Bas, abat; 88, 90, 91, 107,
 108
 -Ramon Berenguer; 94
 -Ramon Berenguer II, comte; 58
 -Ramon Berenguer III, comte; 71
 -Ramon Borrell, comte; 42
 -Ramon de Déu; 81, 83, 85
 -Ramon d'Estany; 67, 68, 90
 -Ramon de Far; 121
 -Ramon Ferrer; 115
 -Ramon Joan; 134
 -Ramon de Leucata; 86
 -Ramon Martí; 105
 -Ramon Mascardell; 81
 -Ramon Miró, clergue; 64
 -Ramon de Montagut, clergue; 90
 -Ramon Odó, 58, 62
 -Ramon Pere, sabater; 116
 -Ramon Sabater; 134
 -Ramon Sabench, clergue; 119
 -Ramon de Sant Jaume, cabiscol; 88, 89,
 90, 95
 -Ramon de Sant Martí; 116
 -Ramon Simó de Taiàlà; 123, 125

-Ramon de Taiàlà, notari; 123
 -Ramon de Talaixà; 120
 -Ramon de Terradelles; 104
 Raval F; 22
 -rec dels molins; 98
 -Remanga, esposa Ramon Odó; 63
 -Revell; 38
 -Recared, rei; 34
 -rei Martí, carrer o pujada; 17, 58, 62, 67,
 81, 88, 89, 137
 -Ricarda, esposa Pere de Prat; 92
 -Ripoll; 40, 44
 -roca grossa; 98
 -Roig i Jalpí; 40
 -Romà, papa; 45
 -Roques Picades; 105
 -Rosa, carrer de la; 104
 -Rossell; 94
 -Rostany; 104
 -Rústic, bisbe; 33
 -Rutlla, carrer de la; 12, 13
 -Ruff; 32

S

-Sacoma, Pere; 19
 -Salamanca, pont de; 16
 -Salomó, fill Mair, jueu; 115
 -Salt; 96
 -Sampsó, carrer; 60, 62, 66, 125, 132, 138
 -Sància, esposa Rostany; 104
 -Sant Cugat; 32
 -Sant Daniel; monestir; 46, 58, 67, 71,
 vall, 17, 24, 29, 30, 42, 71, 99, 103, 135,
 137
 -Sant Esteve de Banyoles; 46
 -Sant Feliu; alou; 45, 58, 62, 67, 68, 93,
 96, 116, 121, 127, burg; 17, 46, 57, 58,
 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 81,
 88, 89, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 105, 108,
 115, 116, 119, 120, 127, 128, 129, 132,
 135, 137, capella de Sant Jaume; 90,
 capella de Tots Sants; 132, cementiri-
 claustre; 88, 91, 118, 119, 128, escales;
 88, 90, 91, 92, 108, 117, 118, 121, 129,
 137, església; 17, 19, 21, 22, 23, 26, 35,
 41, 46, 58, 59, 63, 64, 65, 67, 68, 81, 88,
 95, 96, 107, 109, 115, 117, 118, 119, 128,
 132, 137, 139, màrtir; 17, 21, 23, 32, 33,
 34, 37, 38, 42, 44, 45, *martyrium*; 21,

- 23, 32, 33, 34, 35, 45, 68, pabordia de Juny; 88, 90, 92, 94, 120, 127, 128, 129, 132, pabordia de Tordera; 132, parròquia; 69, 70, 98, plaça; 24, 88, 89, 94, 96, 118, 120, 121, 128, 129, 138, pujada; 88, 91, 92, 115, 116, 139, seu; 35, 37, 40, 42, 43, 67, suburbi; 62; 68, *vico*; 70
- Sant Feliu de Guixols; 33, 46, 92
- Sant Feliu i Santa Maria, seu; 37, 38, 40, 42, 43
- Sant Genís, capella; 42
- Sant Gregori; 134
- Sant Jaume de Pedret; 75, 101, 103, 106
- Sant Julià de Ramis; 12, 14, 17
- Sant Just, altar; 26, 58
- Sant Lluc, església; 58, 132
- Sant Martí sacosta; 72, 107
- Sant Narcís; 22, 39, 40, 59, 67, 68, 88
- Sant Nicolau; 27, 30, 46, 99, 100, 101, 103, 134, 137
- Sant Pere de Galligants, alou; 99, 104, 105, areny; 120, burg; 30, 70, 71, 96, 98, 100, 101, 103, 105, 132, 136, 137, 138, burg inferior; 98, 103, 137, burg superior; 46, 103, 104, 137, monestir; 26, 46, 63, 64, 70, 73, 99, 100, 101, 103, 107, 132, plaça; 100, 101, 103, 106, 137, verger; 103
- Sant Pere de Rodes; 46
- Sant Quirze de Cotera; 46
- Sant Vicenç; 32, 33, 34
- Santa Eugènia; 96
- Santa Eulàlia Sacosta; alou del bisbe; 105, 132, 136, burg; 30, 72, 105, 135, 136, costa; 71, 72, 73, 99, 102, 105, 132, 136, 137, església; 72, 73, 101, 105, parròquia; 72, 105
- Santa Maria, alou (episcopal); 45, 57, 62, 64, 67, 69, 70, 81, 85, 88, 89, 94, 96, 98, 118, 120, burg; 58, 69, 75, 93, Canònica; 126, Pabordia de Desembre; 85, 136, Sant Miquel; 126, seu; 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 57, 58, 59, 63, 67, 69, 85, 100, 106, 126, verger; 45
- Santa Maria d'Amer; 46
- Santa Maria de les Puelles, capella; 42
- Santa Maria i Sant Feliu, alou; 70, seu; 35, 36, parròquia; 70
- Sarracines, placeta de les; 17
- Sarrià de Ter; 13, 14, 15, 100, 134, 135
- Saurina, esposa Pere Vidal; 104
- Sagalars, pla de; 134
- Sendred, prevere; 45
- Servusdei*, bisbe; 24, 37, 38, 39, 42, 45
- seu de Girona; 35, 71, 73
- Sibil·la, esposa Pere de Babau; 103
- Silvestre, papa; 39, 40
- Simó, fill Jaume de Roca; 96
- Simó de Cors; 128
- Sitjar (cognom); 64, 65, 81, 108
- Sobreportes; 12, 14, 17, 24, 58, 59, 73, 88, 99, 116, 118, 137
- Sunyer (cognom); 63, 66, 81, 115, 119, 123, 125, 132
- Sunyer Sisualli; 62
- T
- Taialà, cognom; 123, 125
- Tallada, carrer; 116
- Teodosi; 13
- Ter, riu; 11, 12, 14, 15, 16, 17, 47, 72, 73, 96, 98, 99, 101, 106, 135, 137
- Teuderic, bisbe de Barcelona; 39
- Teudesind, abat; 43
- Teuter, bisbe; 37, 38, 39
- Tiberi; 13
- Tormes, riu; 16
- Torrentà, clergue; 120
- Torrentana, portal de na; 136, 137
- Tortosa; 67
- torre Cornèlia; 58, 115, 126
- torre Júlia; 126
- Transfigueres, carreró, 67, 68, 90, 91, 117
- Trutgarda, vídua Bernat Ponc; 62, 63
- U
- Udalric; comte; 35
- Ullà; 37, 38
- Urgell, seu; 43, 44
- V
- Valeri Licinià Licini; 13
- Vall d'Aro; 12
- Vasli; 63
- Verdaguer, rambla de; 12
- Vi, plaça del; 12, 14

-Via Augusta; 12, 13, 14, 16, 17, 19, 24,
26, 29, 30, 35, 42, 45, 46, 68
-Via de la Plata; 16
-Vic, seu; 43, 44
-Vidal de Batet; 106, 120
-Vidal Cordobi, fill d'Isaac, jueu; 115, 116
-Vidal Mir; 60

-Vila; 66, 81
-Vilaroja; 17, 24, 96
-Villanueva; 135
-Vivers, Pobla d'en; 116, 135, 137

X
-*Xenodochium* (hospital); 40, 41

EL SECTOR NORD DE LA CIUTAT DE GIRONA - BURGS DE SANT FELIU, SANT PERE DE GALLIGANTS
I SANTA EULÀLIA SACOSTA, A MITJAN SEGLE XIII

SAGREDA

Edita: Ajuntament de Girona

Autors:

Josep Canal i Roquet, Eduard Canal i de Diego,
Josep M. Nolla i Brufau, i Jordi Sagrera i Aradilla (EHU/Girona)

Realització cartogràfica: J. Sagrera

© J. Canal, E. Canal, J.M. Nolla i J. Sagrera

© Ajuntament de Girona

Disseny: Joan Casanovas

Fotocomposició: Imatge i Lletra, s.l.

Impressió: Gràfiques Alzamora, s.a.

Dip. legal: Gi-1362/2000

ISBN: 84-86837-98-7

HISTORIA URBANA DE GIRONA

Reconstrucció cartogràfica

